

TOPÒNIMS DEL TERME DE L'ANTIC CASTELL DE CARBONERA EN LA VALL D'ALBAIDA

Agustí VENTURA

La Vall d'Albaida mai ha tingut altra unitat que a de geografia física, la vall dels rius Albaida i Clarià i afluents entre les dues cadenes muntanyoses de la Serra Grossa per una banda i el Benicadell i Mariola per l'altra. Des d'un punt de vista històric sempre ha format part del terme general o del terme particular de Xàtiva, com ja havem demostrat en una altra ocasió, recordant el document de Jaume I de 18 d'agost de 1250, sobre els tèrmens de la ciutat de Xàtiva¹.

I

El som (del llatí *Summus*) o punt més alt de la cadena del Benicadell separa actualment les províncies de València i Alacant i les comarques de la Vall d'Albaida i el Comtat. En el punt més alt, el cim del Benicadell, que té 1.104 m. d'alçada, on es creuen els tèrmens de Beniarrés, Gaianes i Beniatjar, hi ha restes d'un castell musulmà i també d'una cava o nevera. Més enllà del port de Salem, uns altres pics secundaris, un de 760 m. intitulat la Barcella, entre terme de Salem i de L'Orxa, conserva restes d'un altre castell, i finalment un altre pic de 820 m. intitulat Collado del Fort, entre termes de l'Orxa i Aiolo de Rugat també conserva restes militars. No

(1) A. VENTURA, «Alquerias medievals de la Vall d'Albaida», *Festes de la Puríssima*, Ontinyent, 1988, pág. 25-37. Com que l'objecte de la recollida de topònims era identificar les alquerias musulmanes que apareixen en el Repartiment, hem seguit un criteri historicista, i en l'article esmentat dividíem la vall per sectors, segons el castell medieval de la capçalera:

1) Terme particular de Xàtiva: Aiolo de Malferit, l'Olleria, Bellús, Guadessèquies, Benisuera, Sent Pere, Alfarrasí, Montaverner i Benigànim.

2) Terme general de Xàtiva:

A) Baronia de Llutxent: Llutxent, Quatretonda, Pinet i Benicolet.

B) Castell de Rugat: Terrateig, Montitxelvo, Aiolo de Rugat, Rugat, Castelló de Rugat i la Pobra del Duc.

C) Castell de Carbonera: Salem, Ràfol de Salem, Beniatjar, Otos i Bèlgida.

D) Castell vell d'Albaida: Carrícola, Atzaneta, Palomar, Bufali, Albaida i Benissoda.

E) Vila d'Ontinyent: Agullent, Ontinyent, Bocairent i Fontanars. En aquest avanç d'un proper treball, estudiem solament els topònims dels antics castells de Carbonera i Rugat.

sabem si al primer d'ells es referiria el Penna Cadiella del poema del Cid, però el que és ben cert és que al moment de la conquesta cristiana les fortificacions utilitzades estaven en un escaló inferior al nord de la serralada, de més fàcil accés: d'oest a est, el castell vell d'Albaida, en la pujada del port del mateix nom de 363 m. d'alçada; el castell de Carrícola, d'uns 390 m., el castell de Carbonera de 630 m. com a fita divisòria dels actuals tèrmens d'Otos i Beniatjar; i finalment el castell de Rugat que estava situat en un coll de 467 m. dins el terme actual d'Aielo de Rugat. Un camí forestal que parteix d'Atzaneta, per la Font Freda, seguint la cota dels 600 m. aproximadament, ens permet un fàcil accés en cotxe als castells de Carrícola i Carbonera, i al cim del Benicadell, i al castell de Rugat es pot accedir des d'Aielo de Rugat. En aquest article estudiarem solament de moment els topònims dels castells de Carbonera i Rugat.

II CASTELL DE CARBONERA²

El castell està situat en el límit i com a fita dels tèrmens municipals de Beniatjar i Otos: concretament polígon n.º 4, parcel·la 6 del terme de Beniatjar entre els barrancs de la Lloma, que limi-

- (2) Unes paraules prèvies sobre BENICADELL.— En principi cal pensar que el topònim correspon al cim més alt de la muntanya, però en documents del XIII ja observem que és també identificable amb el de Carbonera, quasi 400 M. més avall.

La Crònica Leonesa, anomenada per Menéndez Pidal, «Crònica Najerense» per haver estat escrita per un monjo de Nájera cap al 1160, esmenta així el nostre topònim, quan es refereix a l'ajuda que Pere I d'Aragó proporciona al Cid:

«Petrus rex cum exercitu suo ad auxiliandum amico suo Roderico ad Valentiam venit. Congregato itaque exercitu suo, ambo pariter de Valentia egredientes, coeperunt pergere ad Pinnacatell oppidum, ut in eo cibaria mitterent, et victualibus sufficienter munirent. Cumque ad urbem Xativam appropinquarent, Mahumet cum immenso exercitu eiusdem obviam exivit, super montes ululantes et vociferantes tota die persistierunt. Petrus autem rex et Rodericus omnem cibarium quamcumque in regione illa invenerunt, cum praeda habita totam in oppido Pinnacatell viriliter miserunt, sique oppidum victualibus copiosissime munierunt. Egredientes inde versus meridiem, ad maritima loca, pariter descenderunt, et contra Bayren castra sua fixerunt».

El poema del Cid cita el nostra topònim d'aquesta manera:

1159 «Daban sus corredores e facian las trasnochadas
legan a Guyera e legan a Xàtiva:
aun más ayuso, a Denia la casa.
Cabo del mar tierra de moros, firme la quebranta
ganaron Penna Cadiella, las exidas e las entradas».

CRONICA LEONESA, *Bulletin Hispanique*, Burdeos, XI, 1909 i GUADO BLEYE, P. *Manual de Historia de España*, Espasa Calpe, Madrid 1958, tomo I, pág. 546. *Cantar del Mio Cid*, texto Menéndez Pidal, introducció Martín de Riquer, Col. Austral, Espasa Calpe; Madrid, 1987 (8ª ed.).

Deixem a banda ara el fet de que «Guyera» potser no era Gullera, sinó el pujol de Llutxent, que els musulmans anomenaven «AL-GUIRA», i que estava en el camí de Xàtiva a Dénia. Menéndez Pidal feia una etimologia a partir de «catella» = «cachorro», *cadell* en la nostra llengua, però ja P. Guichard (3) insinuava que podria venir d'un antropònim gentilici àrab, els Banu Gatil. La hipòtesi podria estar avalada per dos raons, la primera que és freqüent a la vall d'Albaida la confusió del romànic «Penna» i el prefix gentilici àrab «Banu» en noms compostos on se'ns parla d'una alqueria en una elevació del terreny i el seu propietari: així podríem interpretar Benisuera, Beniçulema, Benihaya, etc. I en segon lloc sembla documentat el nom àrab en un topònim que hem trobat en Carrícola, la Font del Gatell, poble que potser pertanyia primerament al castell de Benicadell, abans que a Albaida. Aquesta font es troba a uns 200 m. al N.O. del casc urbà de Carrícola.

Mª Consuelo CORTELL PARDO-Abelardo HERRERO ALONSO, *Beniatjar, evocación de un pueblo*, Valencia 1985, pág. 17. Pierre GUICHARD, *Nuestra Historia*, Ivars, Valencia 1980, pág. 214.

En el Llibre del Repartiment, el castell de Carbonera apareix en els n.º. 1959-1970, 2534-36, (edició Ferrando) com a centre d'alqueries que podrien ser Bèlgida, Muntis, Benihaya o Beniatjar (no és la mateixa), Salem.

ten amb Otos i el Barranc de Carbonera, on es troben algunes coves prehistòriques amb intures rupestres³. S'hi pot accedir fàcilment amb automòbil pel camí forestal que des d'Atzeneta, passant per la Font Freda i el peu del Benicadell i la casa forestal va a parar a Beniatjar o al port de Salem⁴.

Mirant cap al nord, els tres pujols són el TOSSAL (Otos), CARBONERA com a fita, i MORETA REDONA (Beniatjat) i tenen respectivament 660 M., 630 m. i 686 m.⁵.

Otos, Elca. El límit nord de la jurisdicció d'aquest castell medieval devia ser al Nord el camí de la Mollonera, que ara separa els tèrmens de Bèlgida, del costat de Carbonera, i de Montaverner, del costat de Xàtiva, el mateix riu Albaida i el riu de Mícena o Missena. A l'Est el mateix riu de Missena, anomenat en origen barranc de Castelló, separava d'una banda els termes d'Otos, Ràfol de Salem i Salem, que eren del terme de Carbonera, i de l'altra la Pobla del Duc i Castelló de Rugat, que eren del castell de Rugat. Per la banda sud la mateixa carena de la Muntanya. I per la banda Oest el límit era el barranc de la Fontfreda, si deixem fora Carrícola o el barranc del Raboser, dit també d'Atzeneta, si incloem aquest poblet dins el terme de Carbonera.

El castell de Carbonera, juntament amb el de Rugat va ésser atorgat en 1288 a Bernat Bellví, en 30 de gener pel rei Alfons, (4) i en 1304 l'ostentava el seu fill Guillemó Bellví. Un altre document de 7 de març de 1338 diu que l'alcaid de Penacadell s'ha deixat que molts pastors cristians i musulmans s'apropen excessivament a la fortalesa a una font que hi ha prop, que podria ser la Font Freda, que està en el límit del terme de Bèlgida (i se aprofitada per aquest poble) a uns 2 Km. del castell. I finalment un document de 4 de maig de 1339 diu que el castell de Carbonera juntament amb el de Garamoixent, Rugat i Vallada estaven destruïts.

R. GALLOFRE GUINOVART, *Documentos del Archivo Corona de Aragón, referente al reino de Valencia de Alfonso III de Aragón*, Valencia 1968, n° 1023. FERRER MALLOL, Mª Teresa. *La Frontera amb l'Islam en el segle XIV. Cristians i sarraïns al País Valencià*, CSIC, Barcelona, 1988, documents n° 60 i 65, pàgs. 281 i 286.

- (3) Mauro HERNANDEZ PEREZ, José M.ª SEGURA MARTI, *Pinturas rupestres esquemáticas en las estribaciones de la Sierra del Benicadell (Vall d'Albaida)*. SIP, Valencia, 1985.
- (4) Mariano Jornet Perales, en la seua monografia sobre Bèlgida va publicar un croquis o planta de les muralles de la fortalesa, que hem pogut comprovar «de visu»: «Tenemos la convicción —afirma— de que Carbonera y Penya Cadell son un mismo castillo, ya que el emplazamiento del de Carbonera concuerda con la detallada descripción topográfica que hace el rey de las inmediaciones del castillo de Peñacadell, al relatar la batalla que se dio contra el moro Abenbaçol. En la umbría del monte Benicadell existen, pegados al mismo tres cerros perfectamente alineados y que alcanzan un tercio de la altura de aquel. Al del centro pertenece la obra de fortificación que se cita y que los historiadores refieren al famoso castillo de Carbonera». Mariano JORNET PERALES, *Bèlgida y su término municipal*, Vives Mora, Valencia 1932 i 1973 (2^a ed.) pág. 243.
- (5) El capítol 371 de la Crònica de Jaume I parla concretament d'aquests tres pujols, quan diu: «E sobre açò anaren lla, a los sarraïns tenien dos puigs, un deçà la pena, e l'altre dellà, sí que els nostres ab cavallas armats e ab hòmens a peu los hagueren a combatre, e tolgren-los aquell puig que era de la part dels nostres. E aquí morí Abetibassol, que era lo mellor sarraf que Almaçarich (=Al-Azdrac) havia, e el puspoderós, e encara de valor valia pus que ell. E ab l'ajuda de Déu veeren los crestians que el puig perderen los dellà, e els sarraïns que ren deçà veeren que Abenbassol fo mort, e mudaren-se en aquell puig dellà; e els crestians cuidaren-se que no el desemparassen, e no meteren guardes al peu del puig. E els sarraïns eixiren-se'n tots, e anaren-se'n recullir a Alcalà, en terra d'Al-azdrac».

Continuem ara amb la descripció que fa Jornet: «Está hoy dicho castillo completamente derruido, pero su recinto, perfectamente definido. De la obra interior no queda vestigio alguno. Tienen los muros 1'85 m. de espesor, y hasta unos dos metros de altura, la superficie es de hiladas de piedra hojosa, sin trabajar, pero que se ha buscado para el paramento de fuera el lado menos escabroso; el de dentro, así como el resto de la obra, es de piedra más irregular mezclada con abundancia de mortero y grava menuda que forma hoy un conglomerado tan duro como la piedra. De los mismos materiales son las paredes de los aljibes, si bien las caras NE. del número 1 tienen por dentro un revestimiento de ladrillo: conservan el revoque interior y quedan vestigios de las bóvedas. En ese mismo punto en el exterior hay indicios de haber existido otro aljibe». Afegirem nosaltres que les mesures de cada aljub son 7 per 2 m. i 11 per 2'70 m. A la part Oest, junt als aljubs i mirant al terme d'Otos i port d'Albaida devia estar la porta d'entrada al castell.

III TOPONÍMIA DE BÈLGIDA

A continuació anirem senyalant els topònims de cada terme municipal, indicant en alguns casos polígons i parcel·les del cadastre agrícola, tractant d'esbrinar quina és la forma autèntica en els casos en què se'ns presenta amb alguns errors, i donant si tenim alguna mena de notícies respecte al topònim.

- Pol. 1 TRASTELLANT
“ HORTA
” MORTERETES, potser vol dir «murteretes», lloc on es cria la murta.
- Pol. 3 ALFOGÀS, partida a l'est del casc urbà, d'etimologia possiblement àrab.
CORRAL DE LA NEGRA
FALCÓ
HORTA DE DALT
SALT DE LES VAQUES
FONT DE BAIX
LES ERES
MARCOBELL o MARAVELL.
- Pol. 4 BARRANC DE BRULL, corre de Sud a Nord, a la vora de Muntis.
Camí DEL SENTIU, en la muntanya al sud del terme⁶.
FONDO DE LA POLLASTRA
BARRANC DEL PI: comunica el Barranc del Brull, amb el de la Font Freda.
EL PINAR
FOIETA
- Pol. 5 SALEMA, partida al nord de Muntis⁷.
MUNTIS és ara una masia situada al sud del terme a la vora de la carretera que va d'Atzeneta a Ràfol de Salem: a l'esquerra està la moderna CASA MUNTIS i a la dreta restes arqueològiques de l'antiga alqueria⁸.
- Pol. 8 BARRANC DE LES COVES, en la muntanya al sud del terme.
MURETS
- Pol. 9 BELITROES. Aquest topònim també apareix en Aielo de Malferit.
LA DE BOLUDA
BARRANC DELS BOVOS
ERA DE GINER
CAMÍ DE LA PLANA i CASA DE LA PLANA, prop. de Muntis.
- Pol. 10 CORRAL DEL FLARE
FONT DE LA RABOSA

(6) *Sentiu*, del llatí *sentice* 'esbarzer' és un antropònim d'origen català, que apareix ja en Xàtiva en 1275: fundació d'una capellania en Sant Feliu. A. VENTURA, *L'església de Sant Feliu, Xàtiva, 1979*, doc. 3, pág. 94.

(7) D'etimologia àrab. Ens vindria la temptació d'identificar-la amb una BENISULEMA, que apareix en un document de 21 octubre 1273 (ACA Reg. 19, fol. 64), si no fóra perquè esmenta també l'alqueria de l'Alcúdia, que està en terme de Ràfol de Salem.

(8) En el Repartiment n° 1967 (ed. Ferrando) se'ls dona a Gil Garfon i 10 companys de cavalleria i 30 més d'infanteria cinc i tres joves respectivament a cadascú en les alqueries de BELDYJA (que ha de ser Bèlgida) i MONTECHE, que deu ser MUNTIS i no Montixelvo, que està en el castell de Rugat, com erròniament proposa el traductor. L'alqueria apareix esmentada en documents de 27 juny 1273 (donació a Joan de Montsó), 12 març 1268-69, 19 de juliol 1273 i molts altres.

- Pol. 11 SUAGRES, masia situada a la vora de l'esmentada carretera d'Atzeneta a Ràfol de Sallent, quasi en el límit d'aquest terme amb el d'Otos⁹.
- Pol. 13 BARRANC DE PIBASTANT, que evidentment és PIC BASTARD, limita els tèrmenes de Bèlgida i d'Otos¹⁰.
BARRANC DE PUNXASOQUES, per etimologia popular, PUJASOQUES, sembla ser aplicat al mateix barranc¹¹.
- Pol. 13 CAMÍ D'OTOS
- Pol. 14 ALT DE SITRA
- Pol. 14 Camí d'ALFOGÀS i al sud d'aquest
BARDAL (partida així anomenada en el llibre de Jornet) i que nosaltres hem trobat com a FONT DEL GRAPAT, GARAPAL o GARRAPAT¹².
LES BARDALS (CONFRIDES) < BARDA (DCVB) = Brossa amb que es cobreixen les tapias i es tanquen les entrades del horts o vinyes closes.
FIGUERAL
CASETA BOTANA
CAMÍ FONT DEL GARROFAR, que deu ser la mateixa que GARRAPANT
BARRANC DEL CATALÀ
HORTETES
CASETA DE TONI BOTA
BENICAPRÀ, partida situada al nord de l'ermita de St. Antoni i el casc urbà del poble, després de la bifurcació dels camins de Montaverner i de Benigànim¹³.
L'ALCAVÓ, galeria per a buscar aigua.
ALTO DE LA POSADA ¿Castellanització d'hostal?
SALVADOR, partida propera a Benicaprà i l'ermita.
OLIVAR ESPÉS
Barranc de la VOLTA
- Pol. 15 COSTERA DEL MOLÍ
HORTET POSADA?
- Pol. 16 BASSA DE BENIPRÍ
CAMÍ I CASA DE LA PEDRERA
- Pol. 17 BENIPRÍ O BENIPRIM, partida situada al NE. del terme¹⁴.
- Pol. 18 CASA BLANCA, al nord vora la carretera general en un alteró.
MANDOLA¹⁵.
RANTONALL O RENTONALL

- (9) L'etimologia podria ser semblant a AGRES, del llatí SUB ACRIS 'sota els cims o promontoris'. Està a 2 km. de Muntis, juntament amb aquesta és esmentada en un document de 12 de març 1268-69, que són els comptes de l'alcaid del Penicadell, Joan de Montsó. La masia esta situada a la vora del camí vell de Bèlgida a Beniatjar.
- (10) EL PIC BASTARD o PUNXASOQUES O PICASOQUES és un ocell de la família dels cèrtids, espècie *Certhie brachydactyla* de bec llarg i corbat, cast. «trepatroncos». En segona accepció és un ocell de la família de les píicides, espècie «picus viridis», cast. *pico* o *pito real*.
- (11) Ací potser es tractaria del «Pica-soques blau», ocell de l'espècie *sitta europaea*, cast. *sitela* (DCVB).
- (12) Potser està relacionat amb GARRAPATA (DCVB) 'aplee de gent dolenta', paraula típicament valenciana.
- (13) En la mateixa ciutat de Xàtiva existia un topònim BENICABRA, que estava al costat d'un fossar, esmentat en un pergami de 1254, per al qual propose l'etimologia hebrea de «Penna qebarot» 'penya de les tombes'. La proximitat del topònim a una ermita o lloc sagrat podria afirmar aquesta etimologia.
- (14) Pren el nom d'una antiga alqueria musulmana, on està ara el CORRAL DEL BESSÓ. Es citada per ESCOLANO, *Décadas*. IX, 1267. L'etimologia àrab podria ser «Banu o Penna Ibrahim» 'els fills o la roca d'Abraham'.
- (15) El topònim sembla interessant. Encara que el DCVB recull aquesta paraula com a instrument musical, i un «MANDOLLA» estudiat per Griera com a «cerro»; per a mi és un diminutiu llatí en «-olus» (la paraula és

- Pol. 19 MUDELL (documentat també en les fitxes del cadastre, i no sabem si és error MUNDALL i MUDELL)¹⁶.
- Pol. 20 LA CRESTIÓ O LA QUESTIÓ, no sabem si derivat de «cresta» o d'alguna «qüestió» de disputes de tèrmens, ja que fita amb el de Otos¹⁷.
- Pol. 21 SOLANA
- Pol. 22 PICBASTANT o PICBASTARD
LA MARJAL
- Pol. 23 ATARCÓ, partida del centre del terme amb troballes prehistòriques segons Jornet, i també musulmanes medievals.
- Pol. 24 EL SEC
EL GENERAL
- Pol. 25 BARRANC DEL PALOMAR
CAMÍ DE PALOMAR
ESTANC
HORTA DE BAIX
CLOT DEL MOLÍ
SALES
- Pol. 27 L'EROLA, clar diminutiu d'ERA, limitant amb Monteverner.
- Pol. 29 L'EROLA
- Pol. 30 TORRASA TOMASA
SOLANA
SENDA DE LA MOLLONERA: hi està situat el molló que separava el terme de Monteverner, antigament el terme particular de la ciutat de Xàtiva, del de Bèlgilda, antigament el terme general. També s'amonema SENDA DE LA PARTICIÓ.
- Pol. 31 BARRANC DELS CUNILLS
TOSSALET
- Pol. 32 FELIX CAMPOS (*sic*, en algunes fitxes). En Jornet apareix FASICAMPO.
- Pol. 33 ALBUFERA, junt a l'ermita de Sant Antoni Abat (segle XVIII) i BENICAPRA: es tractaria d'alguna llacuna dessecada.

plana), manté ND com altres paraules mossàrabs de la Vall (p. e. Quatretonda, lunda), i podria estar basada en el radical indoeuropeu arribat al basc «mando», que significa «mula», «cavall», estudiat per Antonio Tovar, i que apareix en noms ibèrics com «Mandonius» i en mesapi «Jupiter Menzanas» «senyor dels cavalls». En Sili Itàlic (*Bellum Punicum*, III, 376) en uns versos referits a Saetabis apareix «Mandonius», que té l'epítet de «domitor equorum» A. VENTURA, *Jàtiva Romana*, SIP, València 1972, pág. 15, i Mª Lourdes ALBERTOS FIRMAT, *La onomàstica personal primitiva de Hispania tarraconense y Bética*, Salamanca 1966, pág. 83 y 146. SILIUS ITALICUS, *Bellum Punicum*, livr. I-IV, Col. Guillaume Budé, París 1979.

- (16) Si la forma manté la ND, i amb la terminació *-ell*, podria ser mossarabisme, que recorda la ciutat ibèrica andalusina «Munda», lloc de la famosa batalla de l'any 44 a.C. El DCVB registra MUDELLA: arbre de l'especie «*populus nigra*», documentat també com a ALMUDELLA 'pollancre'.
- (17) Segons Jornet, *ob. cit.* pág. 423, en aquesta partida es va trobar vora la carretera Albaida-Gandia una làpida romana de 0'22 per 0'275 que deia:

D. M.
VRSÁ
AN XVIII
H.S.E. AERARIO
Suo.

Enrique PASTOR ALBEROLA, *Castellón de Rugat. Estudio Histórico-geográfico*, València 1973, pág. 175.

- Pol. 35
 i 36 REDAGUANYA O RENDAGUANYA, situada a l'oest del casc urbà, tocant el terme de Palomar i vora la carretera general¹⁸.
- Pol. 37 EL VETO
- Pol. 38 CAMÍ DE BUFALI
 BARRANC DE PALOMAR
 LA BALSETA O LA BASSETA
 EL SALVADOR¹⁹
- Pol. 38 GARROFER DEL RECTOR
- Pol. 39 PLANET DE L'OBREER
 Casa NAVARRO
- Pol. 40 ELS FONDETS
 BARRANC D'OTOS
- Pol. 41 LES FOIES
 CASA LA SÈNIA
- Pol. 42 SENDA DE L'ARCÀ. Es refereix a les arcades sobre el barranc de la canalització de la Font Freda, que es beu a Bèlgida.
 CALVARI

En la monografia local de Mariano Jornet, pág. 225, en la llista de topònims en trobem alguns secundaris, que no estaven en les fitxes de la Cambra Agrària que nosaltres hem consultat. Serien aquestes:

ALT DEL TIO BLAI
 BARRANC DE XACÓ
 EL SABATERET
 ALT DE LA MONA
 CASETA DE QUILES, en L'Erola, travessada pel ferrocarril.
 AMBELLÓ
 TALPÓ, en el regadiu.
 CARASSOL
 BARRANC DE RABOSER, limita amb terme de Carrícola i ve des d'Atzeneta: és famós per la batalla contra els francesos en 1812.
 MOTETA: regadiu, vora el poble.
 TEULAR
 ESCORREDOR
 FONTETES
 SENDA DEL CANYAR
 ENFRONT O BARRACA
 FALCÓ
 FOIA DE RODRIGO
 BARRANC DE LLUNA

- (18) El nom és interessant i podria ser alguna de les alqueries del repartiment que no hem pogut localitzar: «Aqualacella», esmentada en un document de 9 d'abril de 1261, o potser Tayaran o Gayaran, esmentada en el Repartiment, n° 1949, que devia estar prop de Palomar. La terra des del punt de vista agrícola és molt roïm, com ho testimonia aquesta dita que hi recollírem: «En Rendaguanya, qui més perde, més guanya». La creua un barranc del mateix nom.
- (19) Potser un antropònim dels repobladors, com l'Adam Salvador escuder de la reina Violant, que obté cases i terres a Xàtiva, Repartiment n° 2643.

LA NEVERA DE PANET, en la Serra.
PENYA HEDRA
ALI REDÓ
LLOMA COVES ROGES.

El regadiu tenia dues sèquies: La sèquia del Comú o de Dalt, formada per l'aigua del barranc de Coves Roges, Fontfreda i Muntis; i la sèquia de Baix, que rega l'horta nova de Carrícola i Bèlgida: tenen ordenances de 1880 y 1898 respectivament, segons Jornet (pág. 304).

IV TOPONÍMIA D'OTOS²⁰

Aquest municipi té actualment un terme molt allargat de Nord a Sud, tocant el riu Albaida i molt estret d'Est a Oest. El travessava de sud a nord el camí d'Otos, o millor antigament de Carbonera a Xàtiva, que passava per Missena i Torralba, pertinences molt llunyanes d'aquest terme i actualment treballades per llauradors de la Pobla del Duc.

Pol. 1 Barranc del Soldat record de la guerra del Francés.

CAMI DEL RAFOL
BARRANC DE BENIATJAR
BARRANC DE LA LLOMA
ERMITA DE LA MARE DE DEU
FONT DE L'ABELLA

Pol. 2 LLUSIAN²¹.

CASETA DE LLORENSENTS
LA FOIA
EL PASSET

Pol. 3 OLIVAR

CASTELLET (es refereix al de Carbonera, que fa límit amb el terme de Beniatjar).
TOSSAL: és el pujol vef al del castell, cap a l'oest.
CORRAL DE CARAGOL

Pol. 4 FONT DE LA MATA

Pol. 5 NEVERA, fita amb el terme de Bèlgida.

Pol. 5 CORRAL DEL FLARE

BARRANCÓ
JUSEPE

Pol. 6 PUJASOQUES, o millor PUNXASOQUES, limita amb Bèlgida.

HORTETA DEL FLARE
BASSA I FONT DE LA PRUNERA

Pol. 7 HORTA DELS CARNISSERS: segurament es tracta del lloc on els carnisers portaven a pasturar bous i vaques, de la mateixa manera que a Xàtiva hi ha un «Barranc dels carnisers».

(20) OTO, alcheria de Carbonera, apareix en una donació del Repartiment n° 1969 a Joan Peres de Terol, Domènec Perez i Joan germà seu, a Bonanat de Montblanc, a Bernat germà seu, a Domènec d'Osca, a Ramon d'Osca, a Vidal escrivà, germà seu, a Domènec Mesquita, a Pere Civera, a Huguet de Calatayud, a Joan d'Ovon, a Pere Bailó, i a Guillem de Mallols, quatre jовades a cadascú, i si no n'hi haguessen suficients en les alqueries més pròximes: això fan 56 jовades. En un altre document de 7 des. 1263 hom li dona a Arnau d'Antist, boteller de la casa reial 3 jовades en l'alqueria d'Oto terme de Carbonera i no Corbera, com.llegia Martínez Ferrando, al mateix qui se li donarà en 17 maig de l'any següent dos obradors en Xàtiva.

(21) Sembla un topònim d'origen llatí dels acabats en -À, ÉN, ÁN, derivat de «LUCIUS», si no és modern.

- CLOT DE TON
 ERMITA
 BARRANC DEL POUET DE LA MATA
 ERES ALTES: actualment hi està la casa del metge vora el poble.
 ALBARCA VILA: situada a la vora del poble²².
- Pol. 8 FONT DE BAIX
 LES NAVES
 HORTETES
 ERES
 CARRASCALET: el sufix *-et* seria col·lectiu: bosc de carrasques.
 CASA DE VALLCANERA: cognom d'un propietari, notari en 1611, en la
- Pol. 9 CORRAL DE VANYÓ
 EL POU
 ALT DE CLARA
 BARRANQUET DELS CASTELLANS
- Pol. 10 LA CRESTIÓ, LA CRESTIONETA, LA CRISTIANETA. Està limitant amb la partida del mateix nom de Bèlgida²³.
- Pol. 10 HORTA DE LA MARJAL
 ERA DEL CORRALET
 CORRAL DEL TIO SALVADOR
 PINAR
 CIPRERETS
 CAMI DE LA MARJAL
 PLANET DE L'ESCOLÀ
 BARRANC DE LA GAVARRERA
 CASETA DE CALATAYUD
 PARADA DEL FERRER: es tracta de parades per a la caça del tord.
 LA FOIA
 ALTET DEL CALVARI
 BARRANC DE LES ROSES
 BANCAL DEL SENYOR
- Pol. 11 PAHUR, partida on hi ha una bassa, era i horta, té totes les probabilitats d'una antiga alqueria: també la forma POHUR²⁴.
- Pol. 11 ERETES = CEMENTERI
 FOIA DEL MAS
 BUFERA, al nord baix del casc urbà del poble, terreny ple de llacorella i petxines. Evidentment és l'àrab *Albufera* 'llacuna'.

(22) Probablement és l'arabisme ALBACAR DE LA VILA: lloc vallat on es deixava el bestiar del poble.

(23) Hem arribat a la conclusió que el nom primerenc allí document «partida de LA QÜESTIÓ» que per etimologia popular amb CRESTA, degut a ser altera, s'ha modificat. Enrique PASTOR ALBEROLA en la seua història de CASTELLÓ de Rugat, diu que el baró de Rugat, Francesc Aguiló en 1478 va disputar fins i tot militarment amb el comte d'Albaida pel camp de Missena, que està entre els dos senyorius; disputa que va durar tot un segle. Cal observar que aquesta partida és veïn de la de Missena, solament separada pel riu de Missena, anomenat també BARRANC DEL MOLÍ DEL POLL. Per tant és molt probable que el nom li vinguera per la QÜESTIÓ o disputa de termes suscitada. Per aquesta zona va el vell *camí d'Otos a Xàtiva*, que en part coincideix amb l'actual carretera d'Otos per enllaçar amb la carretera Albaida-Gandia.

(24) ¿No podria ser un ALCAHUL, entre les alqueries de Dilbenien i Almoroc, citat en un document de 31 maig 1271? (Martínez Ferrando, doc. n° 1130); encara que sembla que aquest topònim cal buscar-lo en Benissa.